

Dokument nr. 8:85

(1999-2000)

Forslag fra stortingsrepresentant Hallgeir H. Langeland om å vurdere utvidelse av prinsippet i lov om fritaking for militærtjeneste slik at det gis mulighet til å overføre skatt til fredsskapende arbeid

Til Stortinget

Bakgrunn

Det bes vurdert å foreslå en utvidelse av prinsippet i lov om fritaking for militærtjeneste av overbevisningsgrunner fra 19. mars 1965. Hensikten er å gi mulighet for at skattebetalere som av samvittighetsgrunner ikke kan støtte militær virksomhet, i stedet får overføre denne delen av sin skatt til et fond for konstruktivt fredsskapende arbeid.

I FN-rapporten om virkningen av væpnede konflikter på barn fra 1996 opplyses det at andelen av sivile ofre i krig i begynnelsen av forrige århundre var på om lag 5 pst. Denne prosentandelen har nå steget til over 90. Halvparten av disse er barn.

Det er ikke lenger soldatene som er det viktigste instrumentet i krigføring. Krigføring i dag omfatter kostbare høyteknologiske våpen, og det er først og fremst profesjonelle styrker som deltar. Man er i prinsippet med andre ord mer avhengig av skattepenge enn vernepliktige soldater.

Moderne kriger finansieres gjennom skatter og avgifter. For mennesker som er motstandere av forsøk på å løse konflikter med våpenmakt, er det moralsk liten forskjell på konkret å avfyre dødelige våpen og å betale andre for å gjøre det.

Retten til tros- og samvittighetsfrihet står høyt som menneskerettighet, og er nedfelt i FNs menneskerettighetserklæring, artikkel 18 og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, artikkel 9. Nürnberg-dommene stadfester at individuell samvittighet står over pålagt ordre.

Målet med lovforslaget er ikke å gi skattelette eller økonomisk gevinst til enkeltpersoner. Den nye loven som bes vurdert, vil eventuelt anerkjenne den personlige samvittighets autoritet hos alle borgere - kvinner som menn. Når det gjelder forbrytelser mot menneskeheten, vil alltid individuelt ansvar stå over lydighet mot myndighetene.

For di prinsippet om samvittighetsfrihet er anerkjent i militærnekte loven, kan en rett til slik overfø-

ring ikke skape presedens for andre personer som måtte søke om omfordeling av skatt.

Planen er å etablere et fredsfond som styres av regjeringsoppnevnte medlemmer og representanter for fredsorganisasjoner. Pengene er tenkt brukt til for eksempel forsoningsarbeid, konflikthåndtering, fredsutdanning, fredsforskning, FNs forebyggende diplomati, Organisasjonen for Sikkerhet og Samarbeid i Europa (OSSE), kamp mot barnesoldater og den internasjonale minekampanjen.

I dag finnes det en ordning hvor 300 000 medlemmer av tros- og livssynssamfunn får refundert en del av kirkeskatten, tilsvarende det som samfunnet bruker på Den norske kirke. Tilskuddet gis etter stykkprisprinsippet. Omfanget avhenger av antall tilskuddsberettigede medlemmer i det enkelte samfunn og budsjetterte utgifter til drift av Den norske kirke. Fylkesmannen kontrollerer ordningen. Fredsfondet bør kunne følge samme prinsipp.

Alternativt kan alle kvinner og menn krysse av på selvangivelsen for å markere at man ikke vil skatte til Forsvaret, men til et fredsfond.

Nils Butenschøn, direktør for Institutt for menneskerettigheter, mener spørsmålet om etableringen av et fredsfond fortjener å bli utredet. Han sier:

«Det dreier seg tross alt om et såpass grunnleggende spørsmål som deltakelse i krig. Man står prinsipielt sett overfor det samme valg som når man sier ja eller nei til militær verneplikt. Det samme samvittighets-spørsmålet gjør seg gjeldende i forhold til skattepengene. Jeg ser ingen grunn til å behandle fredsskatt prinsipielt annerledes enn siviltjeneste.»

Han synes det er et sentralt poeng at man allerede har en ordning for fritak fra militærtjeneste.

Fredsskattbevegelsen er internasjonal gjennom organisasjonen Conscience and Peace Tax International, som har rådgivende status i FN. Forslag om Lov om fredsskatt har vært fremmet i en rekke land, Tyskland, Nederland, USA og Belgia. I Storbritannia

ble det tatt opp i parlamentet 19. oktober i fjor. Det er verdt å merke seg at 57 MPs fra Labour støttet forslaget.

I Norge støtter Norges Fredslag og Norges Fredsråd innføringen av fredsskatt. Fredsrådet er et samarbeidsorgan for 17 norske fredsorganisasjoner. Rådet ledes av Fredrik S. Heffermehl, og skal drive parti- og blokkpolitisk uavhengig virke for fred, nedrustning og konfliktløsning.

En rekke personer støtter lovforslaget, som Nils Butenschøn, Odd Børretzen, Nils Christie, Erik Dammann, Inge Eidsvåg, Thomas Hylland Eriksen, Berge Furre, Ottar Hellevik, Knut Holtedahl, Jacob Jervell, Erling Kjekstad, Hanna Kvanmo, Lars Andreas Larssen, Ole D. Mjøs, Kari Anne Moe, Mette Newth, Arne Næss, Stig Utne og Thomas Chr. Wyller.

Daværende statsminister Bondevik sa i sin nyttårstale ved inngangen til et nytt årtusen:

«Norge må være en fredsnasjon - en aktør for konfliktløsning og fredsskapende virksomhet. En nasjon som følger Nordahl Griegs strategi: «Skaper du menneskeverd, skaper du fred»... Huskes vi som fredsnasjon, har nordmenn grunn til å være stolte.»

Norge har lovfestet retten til å nekte militærtjeneste av samvittighetsgrunner, og kan nå bli det første landet i verden som innfører fredsskatt.

Ettersom tros- og samvittighetsfrihet er en av de mest grunnleggende menneskerettigheter er det nødvendig med en vurdering av en lov om et fredsskattefond, slik at alle borgere, kvinner og menn, kan få anledning til å bidra til landets sikkerhet uten å komme i alvorlig konflikt med sin overbevisning.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag for Stortinget om en utvidelse av prinsippet i lov om fritaking for militærtjeneste av overbevisningsgrunner, og vurdere å utarbeide en egen lov som gjør det mulig for enkeltpersoner å omfordele skatt fra militær virksomhet til et fond for konstruktivt fredsskapende arbeid.

14. juni 2000